

1**Η φιλοσοφία**

Οι Πελασγοί, που ζούσαν πριν από τον τελευταίο Κατακλυσμό στον ελληνικό χώρο, κατόρθωσαν να εξαπλωθούν σε πολλά μέρη της ανατολικής Μεσογείου, αλλά και στον ευρωπαϊκό νότο. Στο εγχείρημα αυτό είχαν επιτυχία, επειδή η γνώση τους ήταν εντυπωσιακή, εφόσον μεταξύ άλλων αφορούσε ιδιαίτερα σε πράγματα σταθερά. Οι Έλληνες που τους διαδέχθηκαν έφθασαν στα όρια της διανοήσεως. Λόγω μάλιστα της αυξήσεως του ελληνικού χώρου, της διαδόσεως της ελληνικής γλώσσας και φιλοσοφίας, δημιουργήθηκε μία Νοόσφαιρα θέσεων και επιτευγμάτων, της οποίας η παρουσία και επίδραση φθάνει στις ημέρες μας. Άλλωστε αυτή φαίνεται σε πλείστες όσες εκφάνσεις του σημερινού βίου. Στην συνέχεια θα σημειωθούν συνοπτικώς μερικές θεωρητικές θέσεις, εντασσόμενες στο πλαίσιο των ζητημάτων της φιλοσοφίας.

1.1**Από την Σοφία στην Φιλοσοφία**

Κατά τους παλαιούς χρόνους, αλλά και σήμερα, θεωρούνται επιφανείς εκείνοι από τους ανθρώπους οι οποίοι, υπερβαίνοντας τον χρόνο, γνωρίζουν τι έγινε, αυτό που γίνεται, αλλά και το αναμενόμενο να γίνει. Αυτούς τους ονόμαζαν Μάντεις σήμερα τους λέμε επιστήμονες. Δεν ήταν δύσκολο, κατά την αρχαία εποχή να θεωρηθούν ιδιαίτερα οι μάντεις, λόγω αυτών των γνώσεων, ως σοφοί. Αυτήν την εκδοχή ήλθε να ανατρέψει ο μεγάλος Πυθαγόρας, ο οποίος αντί της σοφίας που αναγνωριζόταν ότι κατεχόταν από ορισμένους ανθρώπους, εισηγήθηκε την φιλοσοφία, η οποία είναι ευρύτερα προσιτή. Ο λόγος αυτής της αλλαγής, η οποία επεκράτησε έκτοτε μέχρι σήμερα, ήταν αυτή η ίδια η φύση των ανθρώπων. Θεώρησε ο Πυθαγόρας, όπως γράφει ο Διογένης ο Λαέρτιος, πως είναι αναγκαία η αλλαγή των όρων, *μηδένα γάρ είναι σοφόν* [άνθρωπον] *ἀλλ' ἢ θεόν*, ήτοι ουδείς από τους ανθρώπους είναι σοφός, παρά μόνον ο Θεός. Εφεξής οι άνθρωποι που διακρίνονταν για τις γνώσεις τους αντί να ονομάζονται σοφοί θα λέγονται φιλόσοφοι. Ειδικότερα μάλιστα, συμφωνεί ο όρος από το ότι οι γνώσεις επιζητούνται, κατά συνέπεια ονομάζεται ορθώς φιλόσοφος, *ὁ σοφίαν ἀσπαζόμενος*, αυτός δηλαδή που αγαπά *φιλεῖ* την σοφία.

Όρισαν ωστόσο την φιλοσοφία, όπως θα λεχθεί σε άλλη ευκαιρία, εκτός από τον Πυθαγόρα, και άλλοι, μεταξύ των οποίων ο Πλάτων, ο Αριστοτέλης και οι Στωικοί. Έτσι διακρίθηκε το βάθος και το πλάτος του όρου. Θεωρείται πλέον ως φιλόσοφος εκείνος που δεν έχει μόνον επίγνωση του εαυτού του, αλλά και θέτει ερευνητικούς φυσικούς και μεταφυσικούς στόχους. Η γνωστική προσέγγιση αυτών έρχεται συνεπικουρος στην ζωή των ανθρώπων, προκειμένου να υπερβαίνουν εμπόδια, είτε αυτά προέρχονται από το φυσικό είτε από το νοητό περιβάλλον.

Εξετάζει εφεξής η φιλοσοφία τα όντα, αυτά

δηλαδή που διαχρονικώς υπάρχουν. Κατά συνέπεια, και μόνον εξ αυτής της αποδοχής, η φιλοσοφία δεν γνωρίζει χρόνους, αλλά υπάρχει, όπως υπάρχουν τα όντα. Για τον λόγο αυτό δεν περιλαμβάνει στο πλαίσιο των αντικειμένων της, γεγονότα, επειδή αυτά δεν είναι διαχρονικά, εφόσον έχουν αρχή, μέσον και τέλος. Τα γεγονότα εξετάζονται από τις διαφορές επί μέρους επιστήμες. Η φιλοσοφία ήταν επίσης τριμερής, εφόσον διακρινόταν στην Διαλεκτική - Λογική, στην Πρακτική και στην Θεωρητική.

Με την πάροδο των ετών, επειδή η Λογική θεωρήθηκε ως όργανο της φιλοσοφίας, η τελευταία διακρίθηκε πλέον σε δύο μέρη, ήτοι στο Πρακτικό και στο Θεωρητικό. Μέρος είναι εκείνο που αν παύσει να υπάρχει, τότε το όλο χάνεται. Μία περιφέρεια π.χ. που απαρτίζεται από 360°, έστω και αν ένα απειροελάχιστο μέρος μιας μοίρας παύσει να υπάρχει, η περιφέρεια καταστρέφεται. Το ίδιο συμβαίνει και με την φιλοσοφία η οποία υπάρχει αποκλειστικώς και μόνο αν συνυπάρχουν τα μέρη της.

Ειδικότερα, το Πρακτικό μέρος, έχει ως αντικείμενο το άνθρωπο που ενεργεί στις ποικίλες προσωπικές και διαπροσωπικές δραστηριότητες και επιδιώξεις του. Ενώ αντικείμενο του Θεωρητικού μέρους είναι η ανθρώπινη θεωρητική προσέγγιση, η αποτίμηση, αλλά και η ποσοτική διερεύνηση της ουσίας του περιβάλλοντος, τόσο του φυσικού, όσο και του νοητού.

1.2**Η τριμερής διάκριση**

Αναγνώρισαν με τις πράξεις τους, από την εποχή των προελλήνων και εξής, οι φιλοσοφήσαντες πλέον κάτοικοι του ελληνικού χώρου, ότι τα κύρια των όντων, τα οποία περιέχονται στην σφαίρα του φυσικού και του νοητού είναι τρία: η Θεότης, θεοί για τους τότε, ο Κόσμος, αλλά και ο Άνθρωπος. Αυτή η διάκριση εντοπίζεται, ακόμη και σήμερα χωρικώς ως εξής. Οι θεοί κατοικούν στον Ουρανό, οι άνθρωποι στην Γη και οι αποθνήσκοντες

στον Άδη.

Αυτό το τριμερές περιβάλλον, είχε ως σημείο αναφοράς την Σελήνη. Ο τόπος που βρίσκονται οι Θεοί υπερέχει, όχι μόνον από πλευράς χώρου, αλλά και επειδή σε αυτόν επικρατεί η τάξη και η αφθαρσία. Αυτός ο τόπος είναι τα ουράνια ή όπως ονομάστηκε μεταγενέστερα (*υπερσέληνος* τόπος). Λόγω αυτής της αποδοχής, προήλθε κατ' ανάγκη η αποδοχή περί της επιρροής των επάνω επί των κάτω, ήτοι των θεών επί των ανθρώπων. Αυτή η επίδραση, επειδή συνεργεί οπωσδήποτε στην παρουσία απρόβλεπτων καταστάσεων, δημιουργεί στον άνθρωπο την ανάγκη να ελέγχεται σε κάποιο βαθμό.

Στον δεύτερο τόπο βρίσκονται τα επίγεια (ο *υποσέληνος* τόπος) όπου κυριαρχεί η αλλαγή, η φθορά για τα υλικά πράγματα και ο θάνατος για τους ανθρώπους. Εξετάζεται εν προκειμένω, μεταξύ άλλων, από την φιλοσοφία αν η πορεία των εν γένει ανθρώπων είναι ή όχι προσδιορισμένη εκ των προτέρων.

Στον τρίτο τέλος τόπο, που είναι τα υποχθόνια, κυριαρχεί το σκοτάδι, η τιμωρία, αλλά και η ελπίδα της επανόδου στην Γη, ύστερα από συγκεκριμένο για κάθε άνθρωπο χρόνο. Μερικοί πάντως άνθρωποι, λόγω θείας επέμβασης δεν κατέρχονται στον Άδη, αλλά μεταστοιχειώνονται στον φυτικό ή στον ζωικό κόσμο, ενώ σε κάποιες ειδικές περιπτώσεις μεταφέρονται στον ουρανό ως αστέρες.

Η παραδοχή της επιδράσεως των αστέρων ισχύει και σήμερα, όπως δέχεται μία μερίδα του κόσμου. Αντίστοιχα η παρουσία της τάξεως στον Ουρανό επαληθεύεται από την μελέτη των ουρανίων σωμάτων. Άλλωστε σε συνάφεια προς το προηγούμενο, τα ουράνια φαινόμενα, προαναγγέλλονται με ακρίβεια.

1.3

Η περαιτέρω πορεία

Με οδηγό κυρίως τα πλατωνικά κείμενα, οργανώθηκε η αρμόζουσα παιδεία, η οποία στηριζόταν στην συνεργασία Πράξεως και θεωρίας. Συναφώς θεωρούσε ο Πλάτων πως *πᾶσά τε ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται*. Αυτός προφανώς που διανοείται χωρίς την αρετή, δεν μπορεί παρά να χαρακτηριστεί ως πανούργος και φυσικά όχι σοφός. Θα ση-

μειωθεί ωστόσο ότι κατά τους μ.Χ. χρόνους η νέα θρησκεία ασκεί επίδραση στις αντιλήψεις των ανθρώπων, κατ' επέκταση στην παιδεία, αλλά και στην φιλοσοφία.

Γενικότερα πάντως η εκπαίδευση εξελικτικά από τα πλατωνικά κυρίως κείμενα απαρτιζόταν από επτά μέρη. Ο επτά δεν διαιρείται σε ακεραίους, μπορεί όμως, όπως θεωρήθηκε έκτοτε για τις ανάγκες της εκπαίδευσέως, να διακριθεί σε δύο μέρη, οπότε αποτελεί το άθροισμα του τρία και του τέσσερα. Αυτά τα δύο μέρη συνιστούν την τριάδα (*Τριππύν*) και την τετράδα (*Τετρακτύν*) των μαθημάτων που αφορούν σε ελευθέρους ανθρώπους. Στην Τριππύν υπάγονται από κοινού και χωρίς εξαίρεση, η Γραμματική, η Λογική και η Ρητορική. Στην Τετρακτύν υπάγονται επίσης από κοινού και χωρίς εξαίρεση η Αριθμητική, η Μουσική, η Γεωμετρία και η Αστρονομία. Λόγω του περιεχομένου η ολότητα των μαθημάτων υπήρχε σε χρήση για χρονικό διάστημα δεκαπέντε και πλέον αιώνων.

Κατά συνέπεια η θεωρητική ανάλυση και σύνθεση αυτών των μερών, από του Πλάτωνος και εξής συνιστούν τις κατευθυντήριες γραμμές της εκπαίδευσέως. Πρέπει βεβαίως να υπομνησθεί ότι στο θεωρητικό μέρος της φιλοσοφίας, περιελήφθη και η Τετρακτὺς των μαθηματικών.

Η σύγχρονη διάνοηση αναγνωρίζει ότι οι επιστήμες, κατά το πλείστον, προήλθαν εξελικτικά, από την ομάδα των επτά τεχνών, αλλά και από την αντίστοιχη εξειδίκευση τομέων της φιλοσοφίας.

Σε συσχετισμό προς τα προηγούμενα θα σημειωθεί πως ουδείς μέχρι τώρα έχει φέρει αντίρρηση στην γνωστή φράση ενός μαθηματικού του προηγούμενου αιώνα σύμφωνα προς τον οποίο "η ευρωπαϊκή φιλοσοφία, δεν είναι κάτι άλλο παρά σημειώσεις στον Πλάτωνα".

Δικαιολογείται η προηγούμενη θέση περί του Πλάτωνος, από τα προγράμματα των Πανεπιστημίων, που αφορούν στην φιλοσοφία. Διδάσκονται σε αυτά διάφορα εξατομικευμένα μεν ζητήματα – μαθήματα, που ανάγονται όμως στα τρία μέρη των μαθημάτων της πλατωνικής Ακαδημίας. Άλλωστε μεγάλα Πανεπιστήμια προσφέρουν διπλώματα μεταπτυχιακών σπουδών στις *Επτά ελευθέριας τέχνης*.

Από τις αρχικές φιλοσοφικές παρατηρήσεις για τον περιβάλλοντα χώρο, το ερευνητικό ελληνικό πνεύμα, έθεσε τα θεμέλια, αλλά και τα όρια της εξετάσεως των όντων. Η μελέτη αυτή συντελεί ώστε να ενταχθεί ο διανοούμενος άνθρωπος αυτοβούλως, και μάλιστα με μειωμένους τους κινδύνους που προκαλούν εκπλήξεις, στον φυσικό και μεταφυσικό - νοητό χώρο.